

ترجمان علوم اجتماعی

جامعه‌شناسی در محکمه جامعه‌شناسان

گردآورندگان: موريس استين و

آرتور ويدیچ

ترجمه لطيف عیوضی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

Sociology On Trial

Maurice Stead and Arthur Vidich

مرشدنامه استانی، مورس زایرت، ۱۹۲۶ - م.

عنوان و نام پدیدآور: جامعه‌شناسی در محکمه جامعه‌شناسان؛
گردآورندگان: موریس استین، آتور ویدیج؛ ترجمه لطیف غیومی؛
سرویر انتشار سعید راهدی.

منشورات نشر: تهران: ترجمان علوم انسانی، ۱۳۹۵.

منحصات ظاهری: ۲۷۲ ص.

فروست: ترجمان علوم اجتماعی۔

شایک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۹۱-۸۰۰

و منعت قهر است نویسی: قیا

یادداشت: عنوان اصلی Sociology on trial

موضوع: جامعه‌شناسی

شعاعہ الفروعہ ویدیع، آرٹور ج. ۱۹۲۲-۲۰۰۶ م.

Vidich, Arthur J. سياسة افروود.

شناسه افزوده: عبوضی، لطیف، مترجم

ردہ بندی کنندہ: ۱۳۹۵-۲-۵ الف ۲۴/ HM

رده بندی دیوین: ۳-۱/۰۸۲

شماره کتابخانه ملی: ۴۲۱۷۹۹۹

جامعه‌شناسی در محکمه جامعه‌شناسان

گردآورندگان: موریس استین

و آرتور ویدیچ

ناشر: ترجمان علوم انسانی

مترجم: دکتر عباس عیوضی

سرپرست: سعید حسینی

مقابله‌کننده با متن اصلی: نامد تقدیری

ویراستار متن فارسی: دکتر شتری

طراح جلد: محمد امین عمووی

صفحه‌آرا: نغمه فروزان‌نصر

ناظر تولید: امیرحسین ندیری

نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۹۵

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

این اثر به پیشنهاد انجمن دانش‌آموختگان

علوم اجتماعی دانشگاه تهران ترجمه و

با هم‌کاری خانگی متن سین مقابله و

ویراستاری شده است.

ترجمان: تهران، خیابان نجات‌اللهی، خیابان لراک،

پلاک ۴۶، طبقه ۴، تلفن: ۱۸ و ۸۸۵۴۳۱۴

پست الکترونیک: info@tarjomaan.com

حقوق چاپ و نشر در قالب‌های کاغذی،

الکترونیکی و صوتی، انحصاراً برای انتشارات

ترجمان علوم انسانی محفوظ است.

فهرست

- ۷ مقدمه مترجم
- ۱۰ درباره نویسندگان مقالات
- ۱۳ درآمد
- بخش اول
- ۱۷ ویژگی های جامعه شناسی آمریکایی
- ۱۹ مقاله اول
جامعه شناسی آمریکایی
کارل مانهایم
- ۳۱ مقاله دوم
روحیه بروکراتیک جامعه شناسی
سی. رایت میلز
- ۴۹ مقاله سوم
نسبت تاریخ با مشخصه های جامعه شناختی
هانس گرت و سال لاند
- بخش دوم
- ۶۱ بی طرفی ارزشی؛ دستگاه، بی روی سرپوش گذاری و وسیله ای تدافعی
- ۶۳ مقاله چهارم
«آنتی میثوس: ادعاهای جامعه شناسی فارغ از ارزش
آلویس دابلیو. گلدنر
- ۸۷ مقاله پنجم
علم اجتماعی؟ مسائلی در باب استدلال جامعه شناختی
جان آ. سیلی
- بخش سوم
- ۱۰۵ سرکوب دغدغه های تاریخی
- ۱۰۷ مقاله ششم
استراتژی در علوم اجتماعی
برینگتون مور
- ۱۴۳ مقاله هفتم
جهان بینی تالکوت پارسونز
دانیل فاس
- ۱۸۳ مقاله هشتم
بیگانگی چیست؟ خط سیریک مفهوم
لوتیز فویر

۲۰۹ بخش چهارم کشف مجدد جامعه‌شناسی: نشانه‌هایی از رویدادهای آینده

۲۱۱ مقاله نهم

جامعه‌شناسی به مثابه یک شکل هنری

رابرت الکساندر نیزبت

۲۲۹ مقاله دهم

نظریه اجتماعی در پژوهش میدانی

جوزف بنسمن و آرتور ویدیچ

۲۴۳ مقاله یازدهم

ستاره‌های شعری جامعه‌شناسی

رریس آر. استین

۲۵۹ پی‌نوشت‌ها

www.ketab.ir

مقدمه مترجم

کتاب حاضر مجمره مقدمات انتقادی درباره اصول و شیوه‌های فکری مسلط در جامعه‌شناسی است و از این نظر، تقریباً بی‌سابقه است.

جامعه‌شناسی و جامعه‌شناسان نام و نان خود را مدیون رویکرد انتقادی و به تعبیر نیچه «هنر بدگمانی» و پرده‌داری از دیگران هستند. نویسندگان این مقالات جامعه‌شناسان به نامی هستند که از همین منظر انتقادی به مسئله خود جامعه‌شناسی می‌پردازند و نوعی جامعه‌شناسی جامعه‌شناسی پدید می‌آورند. گردآورندگان کتاب، آرتور ویدیچ و موریس استین، که خود از جامعه‌شناسان پرکار و نوآور محسوب می‌شوند، مایه مشترک این مقالات را در وجه «انتقادی» آن‌ها دیده و از این رو، کتاب را «مهاکمه جامعه‌شناسی» نام نهاده‌اند.

به نظر می‌رسد جامعه‌شناسی در کشاکش «خود» و «غیرخود» قرار دارد؛ در کشاکش «علمی بودن» از سویی و «انسانی بودن» از دیگر سو. رفت و آمد علوم اجتماعی از «عقل عملی» به حوزه «عقل نظری» و اقتضائات این تردد، معضلی است که دغدغه مقالات حاضر را شکل می‌دهد. علوم اجتماعی از حیث وجودی با اخلاق، سیاست، تاریخ، هنر، شعور و سایر رجوه وجود آدمی تنیده است؛ ولی همین ویژگی در تعارض با خصیصه‌ای قرار می‌گیرد که جامعه‌شناسی را در محدوده تنگ دانش اشیا و عقلانیت تجربی می‌پسندد. این نگاه به بهانه علم از بهای فلسفه، اخلاق، سیاست، تاریخ، هنر و شعور برمی‌گرداند و با رویگردانی از هر کدام، عمق و بطن، یا ذوق و شوقی از عالم و آدم را از دست می‌دهد. هر کدام از مقالات کتاب، وجهی از این دغدغه را مورد کند و کاو قرار می‌دهد.

کارل مانهایم با مقاله انتقادی‌اش درباره کتاب روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی نوشته استوارت رایس، عدم تناسب میان ماشین حجیم روش در جامعه‌شناسی و کم‌مایگی نتایج واقعی آن را وسیله مقایسه جامعه‌شناسی آمریکا و آلمان قرار می‌دهد و نقاط قوت و ضعف هر کدام از این جامعه‌شناسی‌ها را برمی‌شمارد؛ جامعه‌شناسی آمریکا را به فلسفه‌ورزی، تعمق و خلاقیت و جامعه‌شناسی آلمان را به دقت و کارآمدی بیشتر فرا می‌خواند.

سی. رایت میلز از «ویژگی‌های بروکراتیک علم جامعه‌شناسی» سخن می‌گوید و انحصارگرایی دوسه‌به «تجربه‌گرایی محض» و «نظریه کلان» را تهدیدی برای اندیشه انتقادی علوم اجتماعی برمی‌شمارد.

توین گلندر در «آنتی‌مینیتوز: اسطوره جامعه‌شناسی فارغ از ارزش» به نقد ماکس وبر می‌پردازد و از باریک‌بینی پشت پرده ایده پرنفوذ جدایی واقعیت‌ها و ارزش‌ها به مثابه یک ایدئولوژی سرافراز برتری می‌کند.

جان آر. سیمی در مقاله «شوار و ارزشمندش با عنوان «علم اجتماعی؟ مسائلی در باب استدلال جامعه‌شناختی» ارزش جامعه‌شناسی به عنوان یک کنش اجتماعی در تعریف و تغییر واقعیت‌ها و هویت‌ها را می‌گوید. پیاپی ده‌های بی‌طرفی اخلاقی را گوشزد می‌کند. او به دنبال جای پای محکمی می‌گردد که این مداخلات جامعه‌شناسان در واقعیت را توجیه کند و در نهایت از امتناع چنین موضع محکمی روئایی می‌کند.

برینگتون مور استراتژی‌های اساسی تحقیق در جامعه‌شناسی را نقد می‌کند؛ که به دلیل فقدان روح انتقادی و ویژگی غیرتاریخی، انتزاعی و جدایی از مایه جامعه‌شناسی به جایی رسیده است که نسبت به نیم قرن گذشته‌اش حرف کمتری برای گفتن درباره جامعه دارد.

دانیل فاس در مقاله‌ای طولانی، به نقد و حتی تخریب پرسونز می‌پردازد؛ مثل اینکه فاس مصداق تمامی نقدهایی را که سایر مقالات کتاب مطرح می‌کنند به سوزن یک جا، در اندیشه پرسونز می‌یابد. البته باید به خاطر داشت در زمانه‌ای که این مقاله نوشته می‌شد، پرسونز مترادف جامعه‌شناسی بود.

لوئیز فویردر مقاله «بیگانگی چیست؟ خط سیریک مفهوم» به سیر تاریخی مفهوم بیگانگی می‌پردازد. او با پیروی از هگل بیان می‌کند که در هر عصری یک مفهوم کلیدی اخلاقی وجود دارد که می‌توان مسائل اساسی آن عصر را حول آن صورت‌بندی کرد. او تبار مفهوم «بیگانگی» را تا الهیات مسیحی و گناه اولیه تعقیب می‌کند. بعدها، مفهوم بیگانگی بیانگر تکاپوهای جنبش

رومانتیک و احیای زندگی عاطفی می‌شود. انقلابی علیه زیبایی‌شناسی جنسی صورت می‌گیرد و باعث کشف مجدد لذت فیزیکی می‌شود. نوعی واکنش به نادیده‌انگاری لذت جنسی و انکار واقعیت جهان مادی. از نظر فوئرباخ و مریدانش، ریشه «بیگانگی» جنسی بود. انسان از خود بیگانه کسی بود که از زندگی جنسی خود وحشت زده است و به سرکوب آن می‌پردازد. اگرچه مارکس جوان به دنبال فوئرباخ، همین واژه را به کار می‌برد ولی بعدها آن را کنار گذاشت و به جای آن از مفهوم «منازعه» استفاده کرد. تنها نوآجدیدطلبان مارکسیستی بودند که تلاش می‌کردند آن را وارد ادبیات جنبش سوسیالیستی کنند و در فلسفه سیاسی به جای واژه «استثمار» واژه «بیگانگی» را شانند.

بدین ترتیب زیستگاه اصلی مفهوم بیگانگی آن را کنار می‌گذارد ولی بیگانگی یک زیستگاه بدلی در جامعه‌شناسی پیدا می‌کند. لوئیز فویراستعمال زیاد مفهوم بیگانگی و ابعاد آن (بی قدرتی، بی معنایی و بی هنجاری) در جامعه‌شناسی را، نوعی حدیث نفس و شرح حال جامعه‌شناسان می‌داند و کاربرد مفهوم بیگانگی را «یگزین کردن یک هدف اخلاقی به جای یک هدف سیاسی برای سرگردان کردن کسب سیاسی» می‌پندارد.

رابرت نیزیت در مقاله «جامعه‌شناسی به ابژه یک شکل هنری» بیان می‌کند بینش‌های بزرگ جامعه‌شناسی در نزد کسانی چون وبر، دوکیم و زیمل، به لحاظ علمی کسب نشده بودند بلکه بیشتر از طریق همان الهامی که هنرمندان در اختیار دارند به دست آمده بودند. امروزه به فراموشی سپردن هنر در جامعه‌شناسی، جامعه‌شناسی را «چیزی کم‌ارزش یا بی‌ارزش تبدیل کرده است».

در مجموع، مقالات این کتاب نقیصه دانش جامعه‌شناسی را در خصوص پوزیتیویستی آن می‌یابند. بی‌شک تعمق در این نوع جامعه‌شناسی جامعه‌شناسی برای اصلاح امور اجتماعی ایران مغتنم است. اگر این تعمق مدخلی بر نگاه فرهنگی و تمدنی به دانش اجتماعی مدرن باشد، ثمربخش خواهد بود.

درباره نویسندگان^۱

- موریس آر. استین^۲: استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه برنדיس، مؤلف کتاب فراموش شدگی اجتماع^۳ و هم‌کار سردبیر آیدنتیتی آند انگریتی^۴
- آرتور جی. ویدیچ^۵: استادیار جامعه‌شناسی و انسان‌شناسی در مدرسه جدید پژوهش اجتماعی، از نویسندگان شهر کوچک در جامعه توده^۶ و هم‌کار سردبیر آیدنتیتی آند انگریتی.
- جوزف بنسمن^۷: از نویسندگان شهر کوچک در جامعه توده و طبقه، توده و بوروکراسی^۸، مدیر پژوهش مصرف‌کننده در ویلیام استی و کو.
- لوئیز فویر^۹: استادیار فلسفه و علوم اجتماعی دانشگاه کالیفرنیا، برکلی و مؤلف کتاب روشن فخر علی^{۱۰} که اخیراً منتشر شده است.
- دانیل ا. فاس^{۱۱}: جامعه‌شناسی که پیوسته درباره مسئله قدرت و اقتدار، در دانشگاه برنדיس کار می‌کند.
- هانس اچ. گرت^{۱۲}: استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه ویسکنسین، برجسته‌ترین شاگرد ماکس وبر است. او به همراه سی. رایت میلز کتاب از ماکس وبر: مقالاتی در باب جامعه، منش و ساخت اجتماعی^{۱۳} را نوشت.
- آلوین دابلیو. گلدنر^{۱۴}: استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه واشینگتن در اس. تی. لوییس و مؤلف کتاب الگوهای بوروکراسی صنعتی^{۱۵} و بسیاری مقالات و کتب دیگر.

۱. این اطلاعات در سال ۱۹۶۳ گردآوری شده‌اند.

2. Maurice R. Stein
3. *Eclipse of Community*
4. *Identity and Anxiety*
5. Arthur J. Vidich
6. *Small town in mass society: Class, power, and religion in a rural community.*
7. Joseph Bensman
8. *Class, Mass, and Bureaucracy.*
9. Louis Feuer
10. *The Scientific Intellectual.*
11. Daniel A. Foss
12. Hans H. Gerth
13. *From Max Weber: Essays in Sociology and Character and Social Structure.*
14. Alvin W. Gouldner
15. *Patterns of industrial Bureaucracy.*

- سال لاند^۱: جامعه‌شناس تاریخی، سردبیر استاذین دلفت، مؤلف زندگی‌نامه منتشرشده سی. رایت میلز در روت و برنج.
- کارل مانهایم^۲: جامعه‌شناس معروفی که بیش از همه به واسطه کتابش ایدئولوژی و آرمان‌شهر^۳ شناخته شده است.
- سی. رایت میلز^۴: در کتاب‌هایش با عناوین یقه‌سفیدان^۵، نخبگان قدرت^۶ و تحیل جامعه‌شناسی^۷ تحلیلی عمیق از نهادهای آمریکا را در اختیار ما می‌گذارد.
- بریگتون مور^۸: استاد جامعه‌شناسی سیاسی در هاروارد، مؤلف چندین کتاب درباره اتحاد جماهیر شوروی، کتاب اخیراً منتشرشده با عنوان قدرت سیاسی و تئوری اجتماعی^۹.
- رابرت ای. نیسبت^{۱۰}: استاد جامعه‌شناسی و رییس ریورساید کمپس، دانشگاه کلمبیا و مؤلف کتاب کنداو اجتماع^{۱۱}.
- جان سیلی^{۱۲}: در دانشگاه بوک در تورنتو، مدرس جامعه‌شناسی و مؤلف چندین کتاب از جمله بلندی‌های کرسنت هود^{۱۳}، سین اجتماع^{۱۴} و چندین مقاله دیگر.

1. Saul Landau

2. Karl Mannheim

3. *Ideology and Utopia*

4. C. Wright Mills

5. *White Collar, The American Middle Classes*

6. *The Power Elite*

7. *The Sociological Imagination*

8. Barrington Moore

9. *Political Power and Social Theory*

10. Robert A. Nisbet

11. *The Quest for Community*

12. John Seeley

13. *Crestwood Heights*

14. *Community Chest*